

מדייקת הגמרא — כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא בעיא.

מאי לאו [האם לא מדובר] כשקידשה על תנאי וכנסה סתם?, ומבואר, שצריכה גט, כדעת רב.

תיובתא דשמואל!

ומתרצת הגמרא: לא! המשנה מדברת עג-ב כשקידשה סתם וכנסה סתם. ורק אז צריכה גט. אבל אם קידשה על תנאי וכנסה סתם הכי נמי דלא בעיא גיטא. כדברי שמואל.

ומקשינן: אם כן, אדתני ברישא — "המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת", ומשמע שגם כנסה על תנאי, ליתני חידוש גדול יותר — שאף אם כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת, כדברי שמואל, וכל שכן הא, שכנסה על תנאי?

ומשנינן: הכי נמי קאמר. זו באמת כוונת המשנה — "המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, וכנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, אינה מקודשת. אך אם קידשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה"⁽¹⁰⁵⁾.

דנה הגמרא: שנינו במשנה שאם קדשה סתם וכנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, תצא שלא בכתובה.

ודייקנו — כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא בעיא.

דאי אתמר בהיא, אם היו רב ושמואל נחלקים רק גבי קטנה שלא מיאנה,

הוא אמינא — דוקא בהיא קאמר רב שבוועל לשם קידושין, משום דליכא תנאה. [שלא התנה שלא יהיו קידושין], ולכן ודאי שכאשר חזר ובעלה כשגדלה, התכוון לבעול לשם קידושין, שהרי הכל יודעים שאין במעשה קטנה כלום.

אבל בהא [במקדש את האשה בתנאי שאין עליה נדרים וכנסה סתם], דאיכא תנאה, אימא מודי ליה לשמואל, שאינו רוצה להפר תנאו, שאין הוא חפץ באשה נדרנית, ואינה מקודשת.

ואי אתמר בהא, ואם היו רב ושמואל נחלקים רק בנידון דידן, כשהתנה בפירוש,

הוא אמינא — רק בהא קאמר שמואל שאינה מקודשת, כיון שהתנה בפירוש.

אבל בהך, היינו בקטנה שלא מיאנה, אימא מודי ליה לרב, שאין אדם עושה בעילתו ביאת זנות.

ולכן צריכא. [הוצרכו רב ושמואל לחלוק פעמיים].

הקשתה הגמרא לדברי שמואל:

תנן במשנתינו: "כנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, תצא שלא בכתובה".

שהתייחד עמה ובא עליה.

105. ולשון המשנה מדויק — "המקדש את האשה על מנת... ונמצאו עליה נדרים", לשון

הביאה, הלא אין עידי יחוד, ובלא עדים לא חלו הקידושין?

וכתב הרא"ה — מכיון שאשתו היא ועומדת עמו, אינה צריכה עידי יחוד, שהכל יודעים

תנאי וכנסה סתם, אינה אלא בטעות שתי נשים. כגון — אם קידש אשה אחת על תנאי, ואח"כ כנס אחרת סתם, ולא התנה.

שמואל סבר, כיון שכבר גילה בדעתו שאינו חפץ באשה נדרנית בטלו הקידושין, ויוצאת בלא גט.

ורב סבר, צריכה גט כיון שאולי זו שנשאת כעת חביבה עליו ואינו מקפיד עליה אם ימצא בה נדרים.

אבל בטעות אשה אחת, [שקדש אשה אחת בתנאי וכנסה סתם] דברי הכל אין צריכה הימנו גט, כיון שסמך על תנאו הראשון.

אמר (ליה) אביי, והא מתניתין, דטעות אשה אחת היא, וקמותבינן תיובתא מיניה [והרי בני בית המדרש הקשו לעיל על דברי שמואל ממשנתינו, אף על פי שהמשנה עוסקת בטעות אשה אחת, ומוכח שלדעתם נחלקו רב ושמואל אף בטעות אשה אחת] (108)?

אלא אי אתמר הכי אתמר, [אם נאמרו דברים אלו, כך נאמרו]: אמר רבה, מחלוקת

ומאי שנא כתובה דלא בעיא? משום דאמר אי אפשי באשה נדרנית. ועל דעת כן לא נשאתיך, אי הכי גט נמי לא תיבעי? שהרי מקח טעות הוא ובטלו הקידושין למפרע?

אמר רבה, אכן מעיקר הדין אינה צריכה גט, אך צריכה גט מדבריהם, [מדרבנן], כדי שלא יאמרו "אשת איש יוצאת בלא גט" (106).

וכן אמר רב הסרא, צריכה גט מדבריהם.

רבא אמר, באופן אחר: תנא ספוקי מספקא ליה. דהיינו, התנא הסתפק האם סתם אדם מקפיד באשה נדרנית (107),

ולכן, גבי ממונא, [לחייבו כתובה] פסק לקולא. ואין מוציאין ממנו כתובה מספק, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

אך גבי איסורא, להצריכה גט, פסק לחומרא.

חוזרת הגמרא לבאר את מחלוקת רב ושמואל, באופנים נוספים מלבד באורו של אביי:

אמר רבה: מחלוקת רב ושמואל, בקדשה על

וכנסה סתם, אפילו אם לא בעל, צריכה גט לכולי עלמא, שמא מחל על קפידתו. ואם קידשה על תנאי וכנסה סתם — אינה צרעכה גט לכולי עלמא, כיון שודאי לא מחל על קפידתו כמבואר לעיל.

108. רבא אמר את דינו מסברא דנפשיה, ולא קיבל כך מרביתו, רק כך היה נראה לו שלא מסתבר שיחלקו רב ושמואל בטעות אשה אחת. ולפי זה תובן קושיית אביי עליו, שהרי בכל זאת מצינו שבני בית המדרש סברו שלא כדבריו.

"נמצאו" משמע בשעת קפידתו, שחיפש נדרים ומצאם, והיינו אחר שנישאת. ואם כן מדובר כשכנסה. שיטה מקובצת.

106. אבל אם קדשה על תנאי וכנסה סתם, אינה צריכה גט אפילו מדרבנן, כיון שהכל יודעים שלא התקיים התנאי ולכן הוציאה.

107. כך פירש רש"י. אך הרא"ה כתב — שמספקא לן האם מחל על התנאי או לא. ולכן צריכה גט אף לשמואל.

ונמצא לשיטתו — שהיכא שקידשה סתם

רב ושמואל אינה אלא בטעות אשה אחת
בעין שתי נשים, כגון אם קידש אשה על
תנאי, וגרשה קודם שנשאה, ואחר כך כנסה
שנית בלא תנאי.

ובזה נחלקו – לרב, צריכה ממנו גט, כיון
שלא סמך על תנאו הראשון, וכנסה סתם.
ולשמואל אינה צריכה גט, משום שודאי
כנסה על דעת תנאו הראשון.

אבל בטעות אשה אחת גרידתא, דברי הכל
אינה צריכה הימנו גט. כיון שלא התקיים
התנאי, ובודאי כנסה על דעת תנאו הראשון.

ואף המשנה עוסקת באופן שקידשה על
תנאי, וגרשה, וחזר וכנסה סתם.

איתביה [הקשה עליו] אביי, הרי שנינו
בתוספתא – "קידשה בטעות, ופחות משה
פרוטה, וכן קמן שקידשה, אע"פ ששלח
סבלונות [מתנות לכלתו] לאחר מיכן [היינו
אחרי שגדל, או אחרי שקדשה בפחות
משווה פרוטה, או אחר שקדשה בטעות],
אינה מקודשת. מפני שמחמת קדושין
הראשונים שלח. והרי הקידושין הראשונים
לא תפסו. ואם בעלו, קנו.

רבי שמעון בן יהודה משום ר' ישמעאל
אמר: אף אם בעלו, לא קנו". ובהמשך
תבואר מחלוקתם.

ומדייק אביי – והא הכא, דטעות אשה
אחת היא, ופליגי תנא קמא ורבי שמעון,
האם כשבעל הרי היא מקודשת.

מאי לאו, טעות נדרים?! [האם אין התוספתא
עוסקת במקרה שהתנה שלא יהיו בה נדרים
והיו בה נדרים], ומוכח דלא כרבה, ואף

בטעות אישה אחת יש מקום לומר שאם
בעל הרי היא מקודשת?

ומשנינן: לא! התוספתא אינה עוסקת במקרה
שהתנה, אלא בטעות פחות משה פרוטה.
אך אם התנה לעולם אינה מקודשת.

ומקשינן: איך אפשר לבאר את דברי
התוספתא – "קידשה בטעות", בטעות
פחות משה פרוטה, הרי בהדיא קתני לה
בהמשך הברייתא – "קידשה בטעות,
ופחות משה פרוטה"?

ומשנינן: פרושי קא מפרש, קידשה בטעות
כיבד? כגון שקידשה בפחות משה פרוטה.
אך אין התנא עוסק במקרה שקדשה על
תנאי.

מבאר הגמרא: במאי קא מיפלגי? במה
נחלקו תנא קמא ורבי שמעון?

מר סבר, [תנא קמא]: אדם יודע שאין
קדושין תופסין בפחות משה פרוטה, ולכן
כאשר בעל אותה לאחר מכן, גמר ובעל לשם
קדושין.

ומר סבר [רבי שמעון]: אין אדם יודע שאין
קדושין תופסין בפחות משה פרוטה, וכי
קא בעל, אדעתא דקדושין הראשונים בעל.

איתביה, [הקשה אביי לדברי רבה]: שנינו
– "האומר לאשה: 'הריני בועליך על מנת
שירצה אבא', אף על פי שלא רצה האב
מקודשת.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי
שמעון: רצה האב, מקודשת. לא רצה האב,
אינה מקודשת".

ומבארת הגמרא — "מודים חכמים לרבי אליעזר, שחולצת ולא מתייבמת, בקטנה שהשיאה אביה, ונתגרשה, והיא יתומה בחיי האב, והחזירה, שחולצת ולא מתייבמת, מפני שגירושה גירושין גמורין, ואין חזרתה חזרה גמורה, כיון שלא חלו נישואיה השניים אלא מדרבנן, ונמצא שעדיין היא גרושת אחיו.

כמה דברים אמורים: שגירשה כשהיא קטנה, והחזירה כשהיא קטנה. ומת קודם שגדלה.

אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה, וחלו הנישואין מדאורייתא, או שהחזירה כשהיא קטנה, וגדלה אצלו, ובא עליה כשגדלה, ומסתמא לשם קידושין, ומת, או חולצת או מתייבמת.

ובזה — משום רבי אליעזר אמרו: חולצת טו-א ולא מתייבמת, גזירה משום יתומה בחיי האב". עד כאן סוגיית הגמרא ביבמות.

והא הכא שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו, דכטעות אשה אחת דמי, [כמו בקדשה על תנאי ולא התקיים התנאי — שקידושיו טעות, כך כאן כשקידשה כשהיא קטנה, לא חלו קידושיו מדאורייתא], ופליגי רבי אליעזר ורבנן האם כשבעל בסתם

ומדקדק אביי, **והא הכא**, [והרי כאן, שהתנה בפירוש, ובכל אופן סבר רבי שמעון שחלו הקידושין, ובודאי הטעם משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות], **דכי טעות אשה אחת דמי**, ובכל זאת פליגי תנא קמא ורבי שמעון. ומוכח דלא כדברי רבה?

ומשנינן: **התם, כהא קמיפלגי:**

מר [תנא קמא] סבר, כשאמר "התקדשי לי על מנת שירצה האב" כוונתו הייתה על מנת שישתוק האב. והא שתיק ליה. ולכן חלו הקידושין.

ומר [רבי שמעון] סבר, כוונתו היתה — על מנת שיאמר אבא "הן", והא לא אמר אבא "הן". ולכן לא חלו הקידושין.

אך בעלמא כשהתנה ובעל, לדעת כולם לא חלו הקידושין, כדברי רבה. אלא בטעות אשה אחת כעין שתי נשים. כנ"ל.

איתיביה [הקשה אביי על דברי רבה]: שנינו ביבמות, המגרש את האשה, והחזירה, ומת בלא בנים, מותרת ליבם ככל אשה (109).

אך רבי אליעזר אוסר, גזירה משום יתומה בחיי האב (110).

לקדשה. [— והרי דינה כדין יתומה, שקידושה דרבנן, אע"פ שאביה בחיים] ואם חזר אחיו ונשאה — חלו הקידושין מדרבנן בלבד. ואם ימות בלא בנים, אסור לאחיו ליבמה משום שמדאורייתא לא חלו הקידושין השניים ועדיין היא גרושת אחיו. ולכן אסר רבי אליעזר ליבם גם בנישואי דאורייתא, גזירה אטו נישואין דרבנן.

109. ואין אומרים — נישואין הראשונים מפילים את היבמה לפני היבם, והרי נאסרו עליו אותם נישואין בשעה שגרשה אחיו, והוא לא גרושת אחיו. רש"י יבמות קח ב.

110. כלומר — אם השיאה אביה לאחיו בקטנותה וחלו הנישואין מדאורייתא, ואח"כ גרשה — יצאה מרשות אביה, ושוב אינו יכול